

Huoltaja-säätiön matka-apurahalla tuetut ulkomaanmatkat vuonna 2018

Vuoden 2018 aikana Huoltaja-säätiö myönsi neljä matka-apurahaa. Yhdellä apurahalla tuettiin sosiaalityöntekijöiden kansainväliseen vaihto-ohjelmaan osallistumista. Kolme matka-apurahaa myönnettiin kansainväliseen tutkimuskonferenssiin osallistumiseksi. Ne käsittelivät lapsen vieraannuttamista toisesta vanhemmastaan, lasten hyväksikäyttöä ja kaltoinkohtelua sekä jaettua vanhemmuutta.

Ari Rahko

CIF:n sosiaalityöntekijävaihto Taiwanissa (10.–24.3.2018) 2

Pekka Pere

Vieraannuttamistutkijoiden kansainvälinen kongressi Tukholmassa (24.–25.8.2018) 3

Tapio Salomäki

Kansainvälinen lasten hyväksikäyttöä ja kaltoinkohtelua käsitellyt konferenssi Prahassa (2.–5.9.2018) 5

Hannariikka Linnavuori

Jaettua vanhemmuutta käsitellyt kansainvälinen konferenssi Strasbourgissa (22.–23.11.2018) 7

Ari Rahko

CIF:n sosiaalityöntekijävaihto Taiwanissa

Olin sosiaalityöntekijävaihdossa CIF:n (*The Council of International Fellowship*)* Taiwanin vaihto-ohjelmassa 10.–24.3.2018. Pääsin intialaisen, turkkilaisen ja itävaltalaisen sosiaalityöntekijän kanssa tutustumaan Taiwanin sosiaalipalvelujärjestelmään, sosiaalityöhön ja kulttuuriin 15 päivän ajaksi. Asuimme paikallisissa isäntäperheissä lähes koko vaihto-ajan lukuun ottamatta alun orientaatiopäiviä.

Ensimmäisen viikon aikana tutustuimme Taipeissa muun muassa sosiaalivirastoon, lastensuojeluun, vanhusten palvelukeskukseen, kouluihin, nuorille päihteidenkäyttäjille tarkoitettuun yhteisöhoitoon, vammaisten palvelukeskukseen, työvoimanpalvelukeskukseen, ruokapankkiin, asunnottomien sosiaalityöhön ja erilaisiin yhdistyksiin.

Oma ohjelmani jatkui tämän jälkeen eri puolilla Taiwania. Keski-Taiwanissa Taichungissa pääsin tutustumaan alkuperäisasukkaiden parissa tehtävään yhteisösosiaalityöhön O`lyn kylässä. Tainanin ja Kaohsiungin kaupungeissa tutustuin neljään paikalliseen sairaalaan, minkä jälkeen palasin jälleen Taipeihin kaikille yhteiseen ohjelmaan. Ensimmäisen viikon tapaan meille oli järjestetty reflektiohetkiä taiwanilaisen sosiaalityön professorin kanssa. Vaihto-ohjelma huipentui Taiwanin sosiaalityöntekijöiden isoon seminaariin Taipeissa, jossa me CIF-vaihto-opiskelijat pidimme myös pienet puheenvuorot oppimastamme ja kokemastamme Taiwanissa.

Osallisuin ensimmäistä kertaa CIF-vaihtoon, ja Taiwanissakin olin ensimmäistä kertaa. Sain vaihto-ohjelmasta ammatillisesti paljon. Pääsin tutustumaan itämaiseen kulttuuriin ja sosiaalipalvelujärjestelmään, jossa monet asiat olivat toisin kuin Suomessa.

Esimerkiksi ihmisten uskomukset estävät elinluovutuksia, ja perheen sana on aina yksilön sanaa vahvempi. Vaikka henkilö ilmoittaisi eläessään tahtonsa elinluovutukseen, potilaan kuoltua perhe usein kieltää sen. Buddhalaiset ajattelevat usein, että ruumiin tulee säilyä kokonaisuina myös kuoleman jälkeen, minkä vuoksi elinluovuttajien löytäminen on vaikeaa. Sosiaalityöntekijän tehtävä on kysyä perheeltä lupaa luovutukseen ja jokaisen potilaan perheenjäsenen on annettava siihen suostumus. Taiwanissa elinluovutus on myös käytännössä maksullista, vaikka muuten kaikilla taiwanilaisilla on kattava terveysvakuutus.

Perhesiteet ovat myös äärimmäisen vahvat, ja perheen esimerkiksi odotetaan yöpyvän potilaan luona sairaalassa sekä osallistuvan potilaan hoitoon. Taiwanissa sairaalat ovat lisäksi täynnä vapaaehtoistyöntekijöitä, mikä eroaa Suomen sairaalamailman käytännöistä. Taiwanilainen kulttuuri on Suomeen verrattuna paljon kollektiivisempi, ja monia ihmisten asioita hoitaa perhe, yhteisö sekä vapaaehtoistyö, kun Suomessa niitä hoitaa julkinen sektori palveluineen.

Monista erilaisuuksista huolimatta oli mielenkiintoista huomata, että sosiaalityöntekijät kamppailevat myös samojen asioiden kanssa eri puolilla maailmaa ja sosiaaliset ongelmat ovat pitkälti universaaleja. Vaihdon aikana itselläni vahvistui kokemus, että me ihmiset olemme pohjimmiltaan hyvin samanlaisia, vaikka elämme erilaisissa yhteiskunnissa ja kulttuureissa.

Ari Rahko työskentelee sosiaalityöntekijänä HUS:n elinsiirto- ja maksakirurgian osastolla.

* The Council of International Fellowship (CIF) on sitoutumaton ja riippumaton järjestö, jolla on kansallinen yhdistys yli 30 maassa. Ne järjestävät sosiaali- ja nuorisotyöntekijöille kansainvälisiä vaihto-ohjelmia, joiden ideana on antaa eri kulttuureista tuleville työntekijöille mahdollisuus vaihtaa keskenään työkokemuksia. Suomen yhdistys CIF in Finland on perustettu vuonna 1964.

Pekka Pere

Vieraannuttamistutkijoiden kansainvälinen kongressi Tukholmassa

Osallistuin Tukholmassa 24.–25.8.2018 järjestettyyn vieraannuttamistutkijoiden (*Parental Alienation Study Group PASG*) kansainväliseen kongressiin. Olen poiminut alle mielenkiintoisimpia esitelmöitsijöitä ja heidän aiheitaan.

Amy Baker kertoi kehittämästään menetelmästä tunnistaa vieraannuttaminen. Oleellista menetelmässä on, ettei tutkita vain lasta vaan myös hänen vanhempiaan. Steve Miller kuvasi puolestaan Bayesin kaavan käyttöä arvioitaessa todennäköisyyttä, onko lapsi vieraannutettu.

Ursula Kodjoe kertoi Saksassa kehittämästään varhaisen puuttumisen toimintamallista, jota kutsutaan nykyään konsensus-malliksi (*Consensus Model*).

Simona Maria Vladika kuvasi, kuinka Romanian oikeusjärjestelmässä toimitaan vieraannuttamisen ennaltaehkäisemiseksi ja vieraannutettujen lasten auttamiseksi.

Kansainväliset oikeuskäytännöt olivat Ashish S. Joshin esitelmänaihe. USA:n oikeuskäytäntö ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätökset ovat edenneet merkittävästi vieraannuttamisen tuomitsevaan suuntaan. USA:ssa vieraannuttaja on jopa tuomittu vankilaan. Vieraannuttaminen ei ole rikos USA:ssa, mutta vieraannuttajan rikos oli ollut oikeudenpäästösten noudattamatta jättäminen.

Jennifer Harmanin tutkimus analysoi vieraannuttamista vallankäytön psykologian näkökulmasta. Hänen vieraannuttamisaiheinen kirjansa *Parents acting badly* on vastikään käännetty ruotsiksi.

Karen ja Nick Woodall kertoivat Isossa-Britanniassa käytettävästä terapiasta, jolla vieraannutettujen lasten ja vanhempien yhteys on pystytty menestyksellisesti palauttamaan. Menetelmää ei voitaisi soveltaa ilman, että lakia oltaisiin muutettu Britanniassa. Laki sallii oikeuden määräämille terapeuteille pakkokeinojen käytön. He voivat esimerkiksi määrätä poliisin hakemaan lapsen terapiaan, joka kieltäytyy oikeuden määräämästä terapiasta. Lapset ovat voineet vastustaa jyrkästi terapiaa ja esimerkiksi linnoittautua ensin terapeutin vastaanoton WC:hen ja sen jälkeen ilmoittaa suostuvansa terapiaan vain, jos he pääsevät ensin McDonald'siin.

Linda Gottlieb kertoi vastaavista terapiakäytännöistään New Yorkissa. Hänenkin autettavansa ovat vieraannutettuja lapsia, jotka oikeus on määrännyt suhteen palautus -terapiaan. Gottlieb havainnollisti käyttämiään psykologisia menetelmiä, joilla lapsi ohjataan itsenäisesti hakeutumaan yhteyteen vieraannuttamisen kohdevanhemman kanssa.

Summeeraus

Oli erittäin hyödyllistä osallistua kongressiin. Sain uusinta tietoa vieraannuttamistutkimuksesta ja sen soveltamisesta käytäntöön sekä loin kontakteja alan johtaviin tutkijoihin.

Tämä oli myös mieleenpainuvien kongressi, jossa olen ollut. Kongresseissa tapaa valtaosa esitelmistä olla ei-niin-kovin-kiinnostavia. Tässä lähes kaikki olivat. Tutkijoita yhdisti sellainen lämmin henki ja tietoisuus aiheen tärkeydestä, jota en ole aiemmin tieteessä kokenut.

Sain vaikutelman, että vieraannuttamistutkimus on jollei nyt aallonharjalla niin sinnepäin. Tieteellisissä lehdissä julkaistaan alan tutkimuksia, ja myös käytännön toimissa vieraannuttamisen ennaltaehkäisemiseksi ja vieraannutettujen lasten ja vanhempien auttamiseksi edistytään.

Esimerkiksi brittiläinen *Association for Family Therapy and Systemic Practice* -järjestö (<http://www.aft.org.uk/view/index.html>) julkaisee tieteellistä aikakauskirjaa *Journal of Family Therapy* ja käytännön terapiatyöhön fokuoivaa *Context*-lehteä(<http://www.aft.org.uk/view/publications-and-info.html>), joissa on paljon käsitelty vieraannuttamistematikkaa. *Context*-lehden kesäkuun 2018 numero on omistettu kokonaan vieraannuttamisaiheelle.

Pekka Pere työskentelee yliopistonlehtorina Tampereen yliopistossa.

Tapio Salomäki

Kansainvälinen lasten hyväksikäyttöä ja kaltoinkohtelua käsitellyt konferenssi Prahassa

ISPCAN (*The International Society for Prevention Child Abuse and Neglect*) järjesti Prahassa 22. maailman konferenssin 2.–5.9.2018. Päiville saapui satoja lastensuojelun tutkijoita, asiantuntijoita sekä toimijoita eri puolilta maailmaa.

Päivillä järjestettiin samanaikaisesti kymmenittäin työpajoja ja foorumeita lasten kaltoinkohteluun puuttumisesta, väkivallasta, hyväksikäytöstä, ihmiskaupasta sekä menetelmien ja toimintatapojen arvioinnista. Esitykset linkittyivät ja kiinnittyivät toisiinsa erinomaisesti ja tukivat osallistujia yhdistämään ongelmatiikkaa uusiin kehyksiin.

Maailmanlaajuisten haasteiden kirjo ja laajuus sekä niiden nivoutuminen osaksi yhteiskuntien rakenteita luo toimintakentän, jossa tekisi mieli luovuttaa. ISPCANin konferenssi kuitenkin vahvisti käsitystä, että voimme käytännössä tukea lasta ja auttaa häntä selviytymään elämässään.

On hyvä tarkastella maailmaa oman näkemyksen ulkopuolelta ja tiedostaa millaisista olosuhteista mm. pakolaislapset lähtevät. Sodat ja erilaiset konfliktit traumatisoivat perheitä ja erityisesti lapsia. Monet puhujat korostivat lasten kanssa tehtävän työn merkityksellisyyttä. On myös ensiarvoisen tärkeää, että lasten koulunkäynti ja mahdollisuudet oppimiseen turvataan.

Venäläisen Stellit-organisaation johtaja Maya Rusakova korosti huolellisen analyysin tekemistä lapsen merkityksellisistä hetkistä hänen elämässään. Tämä auttaa ymmärtämään, mitä on tapahtunut jo aikaisemmin lapsuudessa. Lapset itse eivät välttämättä ymmärrä, mitä heidän elämässään on tapahtumassa.

Kehittyvissä maissa ruumiillinen kuritus on vielä arkipäivää. Tästä oli tutkimuksia mm. Istanbulin yliopiston postereissa.

Myös lapset kehittyneissä maissa joutuvat monenlaisen kaltoinkohtelun uhreiksi. Erityisesti verkkomaailmassa on seksuaalista hyväksikäyttöä, väkivaltaa/kiusaamista ja monenlaista sosiaalista uloslyöntiä ja syrjäyttämistä. Lapset joutuvat myös reaali maailmassa väkivallan uhreiksi, mutta myös todistajiksi. Erityisesti poikien kehitykselle on haitallista väkivaltainen ympäristö. Länsimaissa lasten ruumiillinen kuritus on vähentynyt viime vuosina merkittävästi, mutta henkinen väkivalta, kuten mitätöinti ja nöyryyttäminen, on edelleen liian monen lapsen arkea.

Apua haetaan helposti lääkkeitä ja päädytään pahimmillaan ylilääkitsemään oireita. Vaarana on myös alilääkitseminen.

Monet asiantuntijat toivat puheenvuoroissaan esiin lasten aidon kuuntelemisen – ei kuulemisen – merkityksen kaltoinkohteluun puuttumisessa. Silloin on hyvä käyttää luovia tapoja, jotka auttavat ymmärtämään lapsen maailmaa. Koska lasten ja usein myös aikuistenkin on vaikea sanallistaa väkivaltakokemuksia, mm. Ruotsissa on kehitetty Amanda Nybergin johdolla kuvien käyttöä lasten kokemusten kartoittamisessa (www.bildsamt.se).

Meidän on myös pysähdyttävä tarkastelemaan kriittisesti toimintatapojamme ja käsityksiämme. Münchenin nuorisoinstituutin tutkija korosti isien merkitystä lasten hyvinvoinnissa. Nyt perhe nähdään enemmänkin äidin toiminnan kautta. Onneksi meillä Suomessa esimerkiksi neuvolatyössä isien merkitys

lapsiperheen arjessa on jo ollut pitkään tiedossa. ISPCANin konferenssissa Pohjoismaiden sosiaali-alan tutkijoiden ja asiantuntijoiden kokemukset olisivat voineetkin olla vahvemmin esillä.

Esitysten ja työpajojen välillä konferenssiin osallistujat saivat tutustua kymmeneen postereihin, vaihtaa kokemuksia ja verkostoitua. Esillä ollut Tampereen ammattikorkeakoulun koordinoima *My Life's Adventure-FAD* -projekti (2017–2018) herätti mielenkiintoa. Se on Pohjoismaiden ministerineuvoston *Nordplus Horizontal*-ohjelmasta tukensa saanut seikkailupedagogisia menetelmiä hyödyntänyt lastensuojeluhanke.

Tapio Salomäki työskentelee lehtorina Tampereen ammattikorkeakoulussa.

Hannariikka Linnavuori

Jaettua vanhemmuutta käsitellyt kansainvälinen konferenssi Strasbourgissa

ICSP (*International Council on Shared Parenting*) järjesti kansainvälisen konferenssin jaetusta vanhemmuudesta teemalla *Shared parenting - Social justice and children's rights* Euroopan neuvoston päämajassa Ranskan Strasbourgissa 22.–23.11.2018.

Varsinaiset seminaaripäivät käytettiin intensiivisesti luentoihin, paneelikeskusteluihin, workshoppeihin ja postereihin. Lisäksi ohjelmassa oli Strasbourgin kaupungin organisoima iltatapaaminen, jossa oli mahdollisuus verkostoitua muiden tutkijoiden kanssa.

Omassa workshop-esityksessäni kerroin jaetusta vanhemmuudesta ja vuoroasumisesta Suomessa, sekä esittelin oman pitkittäistutkimukseni tuloksia. Sain esityksestäni hyvää palautetta ja kiinnostuneita yhteydenottoja sekä yhteistyötarjouksia.

Paikalla oli yli 200 tutkijaa tai muuten työnsä puolesta jaetusta vanhemmuudesta kiinnostunutta osallistujaa noin 40 maasta, mutta Suomesta ei ollut lisäkseni muita. Siinäkin mielessä Suomen tilanteen esittely muulle tutkijayhteisölle oli merkityksellistä. Toisaalta oli tärkeää saada ajankohtaista tietoa eri maiden tilanteesta, kuten jaetun vanhemmuuden yleisyydestä, sitä koskevista asenteista sekä lainsäädännöstä myös Suomeen.

Konferenssin loppuksi puheenjohtajana toiminut Edward Kruk kokosi konferenssin teemoja ja antia: Perheet ovat muuttumassa monimuotoisiksi ja myös lainsäädännön on muututtava vastaamaan näitä muutoksia. (Tämä näkyy parhaillaan myös Suomessa.) Muutokseen liittyy vahvasti tasa-arvokysymys, jonka voi tiivistää miesten isyyteen ja naisten asemaan työelämässä. Konkreettisesti tämä näkyy perhevapaiden käytössä.

Jaettu vanhemmuus hyödyttää lapsia. Se lisää kaikenikäisten lasten fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia. Tärkeää on vanhemmuuden tukeminen, neuvotteluapu riitatilanteissa sekä vanhempien tietoisuuden lisääminen lasten tarpeista. Lasten edun tulee olla sekä lainsäädännön että käytännön työn lähtökohtana. Lapsilla on oikeus tulla kuulluksi.

Lisätietoa konferenssista: <https://strasbourg2018.org/>

KT Hannariikka Linnavuori on apurahatutkija Lappeenrannasta. Hän teki Jyväskylän yliopistoon väitöskirjan Lasten kokemuksia vuoroasumisesta vuonna 2007 ja haastatteli myöhemmin samat lapset uudelleen nuorina aikuisina. Pitkittäistutkimuksen tuloksista on julkaistu tieteellinen artikkeli mm. teoksessa Monen kodin lapset (toim. Forsberg & Ritala-Koskinen, Gaudeamus 2018).